

АНОТАЦІЯ

Тархан Юсіф огли Шукюров. Вплив практики Європейського суду з прав людини на здійснення національного судочинства європейських держав – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 293 «Міжнародне право» (29 – Міжнародні відносини). – Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2023

Дисертація присвячена питанню комплексного аналізу впливу Європейської конвенції з прав людини та практики Європейського суду з прав людини на здійснення правосуддя національними судами задля посилення захисту прав людини. У дисертаційному дослідженні враховано вимоги постійного розвитку та узгодження національного законодавства і судової практики з динамічним еволютивним тлумаченням та правовими позиціями Європейського суду з прав людини, розвитком конвенційного механізму, у тому числі, досліджено перспективи розвитку консультативної юрисдикції Європейського суду з прав людини та його співпраці з вищими національними судами для розвитку судового захисту прав людини у державах-членах Ради Європи.

Незважаючи на численні наукові роботи з питань імплементації Європейської конвенції на національному рівні, дисертаційна робота являє собою нове та актуальне дослідження значення практики Європейського суду для формування підходів та практики конституційних судів та вищих судів загальної юрисдикції, що, прямо впливатиме на розвиток національного судочинства та практику нижчих судів. Відсутність сьогодні у багатьох державах такої узгодженої національної судової практики, різне розуміння національними суддями підходів до застосування практики Європейського суду з прав людини продовжує подання великої кількості однотипних заяв до Європейського суду особами, які вважають, що їх порушені права не були

поновлені у рамках національного судочинства. Новизна та актуальність теми обумовлюється також аналізом значення практики Європейського суду з прав людини для захисту прав людини в умовах збройних конфліктів у контексті переосмислення підходів до співвідношення міжнародного гуманітарного права та міжнародного права прав людини та концепції «ефективного контролю» у світлі практики Європейського суду з прав людини.

У дисертаційному дослідженні вперше у рамках аналізу практики Європейського суду з прав людини акцентовано увагу на його «усталеній практиці» (англ. well-established case-law of the Court), яка має бути основним нормативним орієнтиром для національних судів держав-членів Ради Європи та охоплювати правові позиції Суду, сформовані в результаті тлумачення та застосування ним положень Конвенції та Протоколів до неї, які мають характер прецедентів еволюційного динамічного тлумачення Конвенції та Протоколів до неї як «живих інструментів» та які містяться у мотивувальній частині рішень та ухвал Суду. Також уперше було детально розглянуто роль та значення нової розширеної консультативної юрисдикції Європейського суду з прав людини та обґрунтовано можливість кардинальної зміни рівня національної судової імплементації Європейської конвенції у випадку активного її використання національними вищими судами, а також показано важливість діалогу між Європейським судом та національними судами задля ефективного захисту конвенційних прав.

Автором було вдосконалено уявлення про роль національної судової імплементації Європейської конвенції з прав людини та практики Європейського суду в аспектах принципів субсидіарності та свободи розсуду держав; розкрито широкий діапазон національних моделей імплементації Конвенції та практики Суду від надання Конвенції особливого надконституційного статусу до встановлення обмежень їхнього верховенства; вдосконалено концепцію впливу практики Суду для формування та розвитку стандартів прав людини у різних регіонах світу через її застосування міжнародними судами з прав людини; розвинуто уявлення про застосування

Європейської конвенції з прав людини та практики Європейського суду Судом ЄС.

У процесі дослідження було виділено декілька ключових підходів до застосування національними судами Європейської конвенції та практики Європейського суду з прав людини, зокрема, для тлумачення національного законодавства; для обґрунтування незастосування національного законодавства як такого, що суперечить Європейській конвенції та застосування у випадках неврегульованості питання на національному рівні; вдосконалено положення про застосування Конвенції та практики Суду органами конституційної юрисдикції, у тому числі, при визнанні неконституційними положень національного законодавства.

У дисертаційному дослідженні було звернено увагу на роль практики Європейського суду з прав людини для вирішення національними судами справ, пов'язаних з повномасштабною агресією Росії проти України та захистом прав постраждалих осіб.

Теоретичні висновки та практичні результати дисертаційного дослідження можуть становити основу для подальшого вдосконалення підходів застосування практики Європейського суду з прав людини національними судами, зокрема, України та Азербайджану.

Ключові слова: Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод, Європейський суд з прав людини, права людини, імплементація Європейської конвенції з прав людини, захист прав людини, практика Європейського суду з прав людини, консультативна юрисдикція Європейського суду з прав людини, національна судова практика, міжнародне право, міжнародні суди, право Європейського Союзу

ABSTRACT

Shukurov Tarkhan Yusif oğly. The influence of the European Court of Human Rights case-law on the realisation of national judiciary of European states – Qualifying scientific work on the rights of a manuscript.

Thesis for the degree of Doctor of Philosophy in the specialty 293 “International law” (29 – International relations) – Kyiv National Taras Shevchenko University, Kyiv, 2023.

The dissertation is devoted to the issue of a comprehensive analysis of the European Convention on Human Rights and the European Court of Human Rights case-law impact on the administration of justice by national courts in order to strengthen the protection of human rights. The dissertation research takes into account the requirements of constant development and coordination of national legislation and judicial practice with the dynamic evolutive interpretation and legal positions of the European Court of Human Rights, the development of the Convention mechanism, including the prospects for the development of the advisory jurisdiction of the European Court of Human Rights and its cooperation with highest national courts for the development of human rights judicial protection in the member states of the Council of Europe.

Despite numerous scientific studies on the implementation of the European Convention at the national level, the dissertation is a new and relevant research of the importance of the European Court case-law for the formation of the approaches and practice of constitutional courts and supreme courts of general jurisdiction, which will directly affect the development of the national judiciary and the jurisprudence of lower national courts. The lack of such a coherent national judicial practice in many states today and the different understanding by national judges of the approaches to the application of the case-law of the European Court of Human Rights lead to continuation of the submission of a large number of identical applications to the European Court by persons who consider that their rights have

been violated and they have not been restored within the framework of the national judiciary. The novelty and relevance of the topic is also determined by the analysis of the importance of the European Court case-law for the human rights protection during armed conflicts in the context of rethinking approaches to the relationship between International Humanitarian Law and International Human Rights Law and the concept of “effective control” in the light of the European Court of Human Rights case-law.

In the dissertation, for the first time within the analysis of the European Court of Human Rights case-law the attention was focused on its “well-established case-law”, which should be the main normative benchmark for the national courts of the member states of the Council of Europe that covers the legal positions of the Court which formed as a result of its interpretation and application of the provisions of the Convention and its Protocols, which have the character of precedents of evolutive dynamic interpretation of the Convention and its Protocols as “living instruments” and which are contained in the motivational part of the Court's judgements and decisions. Also, for the first time, the role of the new expanded consultative jurisdiction of the European Court of Human Rights was scrutinized. In the case of its active use by national highest courts, the possibility of a radical changes in the level of national judicial implementation of the European Convention was substantiated, as well as the importance of dialogue between the European Court and national courts for effective protection of Conventional rights.

The understanding of the role of national judicial implementation of the European Convention on Human Rights and the case-law of the European Court in aspects of the principles of subsidiarity and margin of appreciation was improved; a wide range of national models of the implementation of the Convention and the Court case-law are revealed, from granting the Convention a special supra-constitutional status to establishing limitations of their supremacy; the concept of the influence of the Court's case-law for the formation and development of human rights standards in various regions of the world through its application by International human rights courts was improved; the concept of the application of

the European Convention on Human Rights and the European Court case-law by the Court of Justice of the EU was developed in the dissertation.

Within the research process, several key approaches to the application by national courts of the European Convention and the European Court of Human Rights case-law were highlighted, in particular, in the sphere of interpretation of national legislation; justification of the non-application of provisions of national legislation which contradict the European Convention; its application in cases of non-regulation of the relevant issue at the national level. The understanding of the application of the Convention and the Court case-law by bodies of constitutional jurisdiction have been improved, including situations of recognition national legal provisions unconstitutional.

The dissertation also focused on the role of the European Court of Human Rights case-law for the considering cases related to Russia's full-scale aggression against Ukraine and protection of the rights of war-affected people by national courts.

The theoretical conclusions and practical results of the dissertation research can form the basis for further improvement of approaches to the application of the European Court of Human Rights case-law by national courts, in particular, in Ukraine and Azerbaijan.

Keywords: European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, European Court of Human Rights, human rights, implementation of the European Convention on Human Rights, European Court of Human Rights case-law, advisory jurisdiction of the European Court of Human Rights, national judicial practice, international law, international courts, European Union Law

